

فضا و نابرابری های مناطق شهری

مؤلفان : دکتر محمد ملکی

زهرا ملک میرزایی

سروا

۱۳۹۸

سرشناسه: ملکی، محمد، ۱۳۵۴ -

عنوان و نام پدیدآور: فضا و نابرابری های مناطق شهری

مؤلفان: دکتر محمد ملکی، زهرا ملک میرزایی

مشخصات نشر: ایلام: زاگرو، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۱۸۰ ص. جدول، نمودار

شابک: ۳۵۰۰۰۰ ریال ۷۲-۰-۸۲۳۸-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه:

موضوع: فضا، Space

موضوع: شهر سازی -- جنبه های اجتماعی

موضوع: City planning -- Social aspects

موضوع: زندگی شهری -- جنبه های اجتماعی

موضوع: City and town life -- Social aspects

موضوع: توسعه پایدار شهری، Sustainable urban development

موضوع: برابری، Equality

شناسه افزوده: ملک میرزایی، زهرا، ۱۳۶۳

رده بندی کنگره: HM ۶۵۴

رده بندی دیویی: ۳۰۶

شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۴۶۸۹۱

انتشارات زاگرو- ایلام: خ، اشرفی اصفهانی، ۵۰۰ سوم

فضا و نابرابری های مناطق شهری

مؤلفان: دکتر محمد ملکی، زهرا ملک میرزایی

طرح جلد: لیلا دهبالایی

چاپ اول: ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	فصل اول
۱۱	کلیات
۱۲	مقدمه
۱۸	مفهوم توسعه
۲۰	سیر تاریخی واژه توسعه
۲۵	فصل دوم
۲۵	توسعه شهری
۲۶	توسعه شهری
۲۷	رویکرد های توسعه و شهر نشینی
۳۶	نظریه مدیریت شهری
۳۶	نظریه شهر سالم
۳۷	توسعه پایدار
۴۰	ابعاد توسعه پایدار شهری
۴۳	فصل سوم
۴۳	شهر و عدالت اجتماعی
۴۴	نا برابری اجتماعی
۴۵	نظریه های نابرابری اجتماعی
۵۳	جغرافیا و عدالت اجتماعی
۶۶	فقر و عدالت اجتماعی در توزیع خدمات عمومی
۷۶	عدالت اجتماعی
۷۹	تاریخ پیدایش مباحث عدالت اجتماعی

۸۳	 فقر و عدالت اجتماعی
۹۳	 مفهوم عدالت اجتماعی در فضا
۹۵	 ابعاد عدالت اجتماعی
۱۲۳	 عدالت اجتماعی در جغرافیا
۱۲۹	 فصل چهارم
۱۲۹	 محله های مطالعات شهری
۱۳۰	 محله زیست محیطی
۱۳۲	 جهان شد شهرها
۱۴۲	 نگاهی به ابعادهای اجتماعی شهری
۱۴۵	 فصل پنجم
۱۴۵	 توسعه پایدار و عدالت اجتماعی
۱۴۹	 رویکرد نظریه ای به توسعه پایدار شهری
۱۶۳	 مراحل فرآیند توسعه پایدار شهری
۱۷۵	 منابع

پیشگفتار

بررسی نابرابرها و وجوه آن در قلمرو مطالعات جغرافیایی، به ویژه مطالعه نابرابرهای اجتماعی در فضای شهری در سالهای اخیر مورد توجه برنامه ریزان و سیاستگذاران شهری قرار گرفته است. وجود نابرابرها و ابعاد مختلف آن در کشورهای در حال توسعه ناشی از عدم توسعه یافتگی، وابستگی و تاثیر پذیری از اقتصاد نئوکلاسیک غرب از یک سو و بکارگیری انواع نظریه‌های روبروندهای تجویز شده و توسعه برونزا از سوی دیگر است. هرچند شهرها، در کشورهای در حال توسعه از یک ماهیت عینی یک دست و فراگیر برخوردار نیست، با این وجود بسیاری از شهرها در کشورهای در حال توسعه با مسایل و مشکلات مشابهی روبه رویند. رشد شتابان جمعیت، تضل اشتغال و بیکاری، گسترش بخش غیر رسمی، مشکل مسکن، شکل گیری ساکنانه‌های غیررسمی، محله‌های فقیرنشین و به شکل عام فقر شهری، فقدان خدمات شهری و توزیع ناعادلانه امکانات، ناپایداری شهری در زمینه‌های اجتماعی اقتصادی و محیطی، مسائل مهمی است که اکثر شهرها به شمار می‌رود.

در عصر حاضر اصلی ترین عامل بحران‌های جامع بشری ریشه در نابرابری‌های اجتماعی و فقدان عدالت دارد. یکی از دل مشغولیهای برنامه ریزان شهری در فضاهای شهری بویژه کلانشهرهای کشور، طراحی و مکان یابی فضاهای خدماتی مناسب و مطلوب می باشد. در همین راستا، برنامه ریزی شهری بطور اعم و برنامه ریزی توسعه یافته شهرها به طور اخص، در پی نظم بخشیدن به فضاهای شهری از لحاظ دسترسی به امکانات و خدمات شهری و توزیع مناسب کاربری‌های مختلف شهری است به عبارت دیگر در پی ایجاد بهترین شرایط زیست و روابط مناسب بین کاربری‌های مختلف برای ساکنان شهری است. کاهش فقر و نابرابری و تکیه بر اصل عدالت اجتماعی و برابری جغرافیایی از اقدامات اساسی توسعه پایدار شهری است. تمرکز توسعه در شهرها و توجه به مفاهیم فیزیکی و کالبدی و غفلت از اهداف اجتماعی در طرحهای توسعه شهری، شهرها را با چرخه نامطلوبی از عدم تعادل‌های اجتماعی اقتصادی و زیست محیطی روبرو کرده و چالش‌های بی سابقه‌ای را همچون فقر،

اسکان غیررسمی، تعارضات فرهنگی، نزول کیفیت زندگی، شکاف های درآمدی، از هم گسیختگی های اجتماعی، تضعیف نهاد خانواده، بی عدالتی در توزیع خدمات شهری پیش روی آنها نهاده که نه تنها پیدایش بی عدالتی شهری را سبب گشته و سلامت اجتماعی شهر و ساکنان آن را به مخاطره انداخته بلکه بواسطه پیوند بنیادین عدالت اجتماعی و توسعه پایدار، این مفهوم را نیز متزلزل نموده است. با عطف بدین مسئله که برنامه ریزی ابزار مدیریت بوده و از نری نمود مستلزم بررسی و شناخت می باشد، پس باید گفت که بررسی و شناخت مناطق شهری و تحلیل قابلیت ها و تنگناهای آنها در فرایند برنامه ریزی شهری اهمیت بسزایی دارد. لذا امروزه آگاهی از امکانات، توانایی ها، ضعف ها و کاستی ها نوعی ضرورت جهت برنامه ریزی ها و برنامه های آگاهانه مدیریتی محسوب می شود. این آگاهی تاحدی مهم می باشد که (IMF): برنامه مدیریت شهری سازمان ملل) مشروعیت مدیریت شهری را در گرو آن می داند. عمل آگاهانه مدیریت شهری در توزیع فضایی منافع اجتماعی برای کاهش نابرابری های فضایی و ارتقاء کیفیت محیط کالبدی و از طریق آن ارتقاء کیفیت زندگی و رسیدن به پایدار شهری مستلزم درک تحلیلی از وضع موجود می باشد. امروزه نحوه توزیع خدمات شهری، یکی از سروریات مهم زندگی شهری به شمار می آید. بطورکلی توسعه شهری زمانی می تواند در جهت پایداری قرار گیرد که بتواند راهکارهایی مشخص را برای تامین مطلوب نیازهای خدمات ساکنان ارائه نماید، که به علت نگرش بخشی، ضعف ساختاری مدیریت شهری و فقدان مشارکت مردمی، سازمان های خدمات رسان شهری نتوانستند به صورت کارآ به توزیع فضایی عادلانه خدمات بپردازند. بنابراین کتاب حاضر با هدف تحلیل فضایی توزیع امکانات و خدمات شهری در مناطق شهری تدوین گردیده است. پس در جهت رسیدن تمامی ساکنان شهرها به نیازهایشان به صورت یکسان مبحث عدالت اجتماعی در توزیع خدمات عمومی شهری در فضای شهری به وجود می آید که عدم توجه به آن تبعات بسیار بدی همچون حاشیه نشینی و تراکم بیش از حد یک منطقه، توسعه یک جانبه شهرها، خالی از سکنه شدن برخی از محدوده های شهری، بورس بازی زمین و ده ها مسأله و مشکل دیگر را در پی خواهد داشت. بنابراین شناسایی

اثرات مقوله عدالت اجتماعی جزء اساسی مطالعات شهری محسوب می شود و شهر زمانی شهر انسانی می شود که عدالت اجتماعی در توزیع خدمات عمومی همه زوایای آن را بپوشاند. تحقق عدالت اجتماعی در شهرها، در نهایت به رضایت شهروندان از شیوه زندگی خود منجر شده و به ثبات سیاسی و اقتدار ملی کمک شایانی خواهد نمود. از نقطه نظر جغرافیایی عدالت اجتماعی شهر مترادف با توزیع فضایی عادلانه امکانات و منابع بین مناطق مختلف شهری و دستیابی برابر شهروندان به آنهاست و عدم توزیع عادلانه آنها به بحرانهای اجتماع و مشکلات پیچیده فضایی خواهد انجامید. به عقیده صاحب نظران، شهر سالم، شهری است که شرایط اقتصادی آن مطلوب باشد، فرصت های شغلی مناسب، واحدهای مسکونی کافی، سیستم حمل و نقل خوب، بیمارستانهای مجهز و کافی، سهولت دسترسی به مراکز خرید و درمان، عدالت اجتماعی در آن حاکم باشد.

محمد ملکی

زهرا ملک میرزایی

۱۳۹۸